

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักสิทธิมนุษยชนตามบริบทสังคมไทย
Human Rights Principles in Thai Social Context

จัดทำโดย พลตำรวจตรี จตุรงค์ ภูมิรินทร์
รหัส 600506

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๕
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักสิทธิมนุษยชนตามบริบทสังคมไทย

พลตำรวจตรี จตุรงค์ ภูมิรินทร์*

บทคัดย่อ

บทคัดย่อ

“สิทธิมนุษยชน” เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากการต่อสู้เพื่อให้รัฐทำการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนของสังคมตะวันตก และมีความนิยมแพร่หลายไปยังภูมิภาคอื่นทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ด้วย แต่เนื่องจากหลักสิทธิมนุษยชนมีรากฐานของการพัฒนามาจากการต่อสู้ทางชนชั้นของสังคมตะวันตก ซึ่งจะต่างไปจากบริบทสังคมไทย ดังนั้นการนำหลักสิทธิมนุษยชนมาใช้ในประเทศไทยจึงมักเกิดปัญหา ซึ่งมีสาเหตุจากความอ่อนแอของการคุ้มครองสิทธิบุคคล กับประโยชน์ของรัฐ ดังนั้นการนำหลักธรรมทางศาสนาพุทธ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลกับระบบการปกครอง และระบบกฎหมายของไทยมาแต่อดีต ซึ่งยึดถือความสัมพันธ์ของคนในสังคมกับสังคมอย่างเหมาะสม มาปรับใช้หลักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยก็จะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ หลักสิทธิมนุษยชน (Human rights), พุทธศาสนา (Buddhism)

---

*ที่ปรึกษาคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

บทนำ

“หลักสิทธิมนุษยชน” (Human Right) เป็นหลักที่พัฒนามาจากการต่อสู้ทางสังคมเพื่อให้เกิดการคุ้มครองบุคคลในเชิงปัจเจก ในสังคมตะวันตก และถ่ายทอดต่อมาเป็นหลักสากล ที่ปรากฏเป็น “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศต่างๆ ในโลกอย่างกว้างขวาง แต่เนื่องจากความย้อนแย้งจากระบบการพัฒนาสิทธิมนุษยชนเองจึง ได้ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย และนโยบายของรับที่ถูกกล่าวหาว่าไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งรวมถึงในประเทศไทยที่รับเอาอิทธิพลของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตกมาใช้ด้วย ดังนั้นการปรับเอาแนวคิดทางพุทธศาสนาที่มีหลักคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิประชาชนตามบริบทแบบสังคมตะวันออกปรากฏอยู่อย่างชัดเจน และเป็นศาสนาที่เป็นรากฐานของระบบการเมือง การปกครอง ของไทยมาแต่ดั้งเดิม มาปรับใช้กับการจัดการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยจึงน่าจะส่งผลให้พัฒนาการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยอย่างแท้จริง

สิทธิมนุษยชนในสังคมตะวันตก

ตามแนวคิดในเชิงปรัชญาทางตะวันตกหลายมุมมอง มีความเห็นวามมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็นกลุ่ม และต้องมีการจัดการระบบการปกครองกันขึ้นมาใช้ในการปกครองเพื่อความสงบสุขของสังคม เพียงแต่รูปแบบของระบบการปกครองนั้นก็อาจจะมีแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปตามแต่พื้นฐานความเชื่อของแต่ละบุคคล อาทิเช่น ระบบการปกครองที่เน้นการปกครองโดยบุคคลที่เป็นนักปราชญ์ ของเพลโต ระบบการปกครองที่ต้องอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ ของอริสโตเติล ระบบการปกครองแบบ “สัญญาประชาคม” ของ โทมัส ฮอบส์ ที่ถือว่าอำนาจปกครองที่ได้มาจากคนในสังคมมีความสูงสุดและเด็ดขาด หรือ ระบบการปกครองแบบ “สัญญาประชาคม” ของจอห์น ล็อก และฌอง ฌาค รูโซ ที่ถือว่าการใช้อำนาจที่คนในสังคมมอบแก่ผู้ปกครองนั้นต้องถูกใช้ภายใต้ความตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพ ที่ผู้อยู่ใต้ปกครองเป็นหลัก ซึ่งโดยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะมีพื้นฐานแนวคิดอย่างไร สิ่งหนึ่งที่ปรากฏค่อนข้างชัดเจน คือ ทุกแนวคิดจะมุ่งไปที่การสร้าง “กติกา” ของการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขนั่นเอง ซึ่งกติกานั้นไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของคำสั่งผู้ปกครองที่มีอำนาจสูงสุด หรือบทบัญญัติที่กำหนดออกมา ก็จะเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปว่าคือ “กฎหมาย” นั่นเอง

แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นที่น่าสังเกตก็คือ จากพัฒนาการของระบบปกครองที่กล่าวมา จะมุ่งเน้นการปกครองที่ก่อให้เกิดความเรียบร้อยในมุมมองของผู้ปกครองเสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิธีการปกครองนั้นจะส่งผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนหรือผู้ถูกปกครองอย่างไรนั้นไม่ได้มีการนำมาพิจารณามากมายนัก แม้กระทั่งตามแนวคิดของสำนักปรัชญาที่เน้นว่ากฎหมายต้องสัมพันธ์กับความเป็นธรรมตามธรรมชาติมากที่สุดดังเช่นปรัชญากฎหมายธรรมชาติ ที่มีฐานคิดว่าการปกครองจะต้องปกครองโดยกฎหมายซึ่งมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ หรือศีลธรรมทางสังคม อันเป็นนิรันดร์ และเป็นสากล ซึ่งก็ดูจะเป็นแนวคิดที่เน้นคุ้มครองมนุษย์ภายใต้หลักศีลธรรมในสังคมได้ดี แต่ในทางปฏิบัติแล้วแนวคิดนี้ค่อนข้างมีความเป็นนามธรรมจนเกินไป และไม่สามารถนำมาใช้คุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างแท้จริง ในขณะที่สิ่งที่ปรากฏในความเป็นจริงก็คือแนวคิดตามทฤษฎีกฎหมายธรรมชาตินั้นกลับถูกนำไปอ้างอิงเพื่อสร้างระบบการปกครองเพื่อสร้างฐานอำนาจของบางกลุ่มโดยมิได้คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของประชาชนอย่างแท้จริง เช่น ในสมัยยุคกลาง (ช่วงศตวรรษที่ 5-15) ที่คริสตจักรโรมันคาทอลิกมีอำนาจเหนือกษัตริย์จนสามารถอ้างสิทธิในการออกกฎหมายของศาสนจักร หรือ Canon Law ที่ห้ามมิให้ประชาชนตั้งข้อสงสัยโดยถือว่าเป็นประสงค์ของพระเจ้า (Divine Reason) ซึ่งมีความบริสุทธิ์ถูกต้องมากกว่าเหตุผลของมนุษย์¹ อันเป็นความชอบธรรมตามธรรมชาติ และพยายามสร้างแนวคิดที่ว่ากฎหมายที่ไม่เป็นธรรมจะถือว่าเป็นโมฆะ ในขณะที่สิ่งที่ปรากฏขึ้นตามความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้น โดยมักจะปรากฏว่ามีกฎหมายบางเรื่องที่สร้างความไม่เป็นธรรมอย่างชัดเจน เช่น กฎหมายเรียกดอกเบี้ยอย่างชูดรีด (Usury) แต่ก็ได้ถูกศาสนจักรโต้แย้งแต่อย่างใด² หรือการเกิดระบบการปกครองแบบ คักดินา (feudalism) ที่กษัตริย์เป็นผู้นำ มีขุนนางเป็นคุ้มครอง และมีประชาชนอยู่ในสังกัดภายใต้การให้ใช้ประโยชน์ในที่ดิน ภายใต้การสนับสนุนของศาสนจักร ซึ่งกฎหมาย หรือระบบการปกครองเหล่านี้ หากประชาชนไม่ปฏิบัติตาม หรือไม่เห็นด้วยก็จะกลายเป็นพวก นอกรีต (heresy) และถูกกำจัดด้วยวิธีที่รุนแรง และนอกจากนี้หากมีกรณีเกิดภัยธรรมชาติ โรคระบาด ก็มักจะมีการกล่าวหาว่าเป็นผลงานของแม่แมด และจะมีการระดมกำลังกันตามหาผู้ต้องสงสัย ด้วยข้อกล่าวหาที่เลื่อนลอย ไร้หลักเกณฑ์ เช่น การดูรูปลักษณะภายนอกที่แปลกประหลาดกว่าคนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่ คือ ผู้หญิง โดยเฉพาะหญิงแก่ชรา พร้อมกล่าวหาว่าเป็นแม่แมด และถูกเผาประจานทั้งเป็น โดยการกระทำเช่นนี้ก็มักจะมีข้ออ้างจากคัมภีร์ไบเบิลที่ว่า “เจ้าจะต้องไม่ทรามานแม่แมดด้วยการ

¹จรัญ โฆษณานันท์, นิติปรัชญา (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ 9, 2543), หน้า 137.

²ฟิ่งอ้าง, หน้า 140.

ปล่อยให้มีชีวิต Thou shalt not suffer a witch to live ” โดยการกระทำเช่นนี้ถือเป็นสิ่งถูกต้องชอบธรรมในยุคนั้น จนกระทั่งศาสนจักรคาทอลิกเริ่มสูญเสียอำนาจให้กับฝ่ายอาณาจักรอันเนื่องมาจากการทำสงครามครูเสด (ช่วงศตวรรษที่ 11-13) จนฝ่ายอาณาจักรที่มีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองเริ่มกลับมาใช้อำนาจอีกครั้ง แต่ทั้งนี้การปกครองก็ยังมิได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนถ่ายอำนาจจากฝ่ายศาสนจักร มายังฝ่ายอาณาจักร ซึ่งปรากฏชัดเจนผ่านระบบการปกครองที่เปลี่ยนแปลงจากระบบศักดินา มาเป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ที่กษัตริย์มีอำนาจปกครองสูงสุด ไม่ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนจักรหรือขุนนาง และการกำเนิดแนวคิด “รัฐชาติ” (Nation State) (ช่วงศตวรรษที่ 15-16) ที่ถือเป็นระบบการปกครองที่ยึดถือ “ชาติ” ในลักษณะของสังคมส่วนรวมและไม่คำนึงถึงการคุ้มครองประชาชนในเชิงปัจเจกแต่อย่างใด

จนกระทั่งเริ่มมีแนวคิดโต้แย้งกับการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และหลักรัฐชาติ อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่มีมากขึ้น ประกอบการกำเนิดของศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองความเป็นปัจเจกชน และความเท่าเทียมกันของมนุษย์ จนเริ่มให้ความสำคัญกับแนวคิดทางการเมืองแบบเหตุผลนิยม (Rationalism) ซึ่งในช่วงนี้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปว่ายุค “การฟื้นฟูศิลปวิทยาการ” (RENAISSANCE) อันถือเป็นจุดเชื่อมต่อของยุคกลาง เข้าสู่ยุคใหม่ (ช่วงศตวรรษ 14-16) โดยเหตุการณ์ที่สำคัญในยุคนี้คือการเกิดแนวคิดทางการเมืองที่มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในเชิงปัจเจกชนมากขึ้น ด้วยความพยายามสลัดหลุดจากภาพจำเดิมของปรัชญากฎหมายธรรมชาติที่เป็นแนวคิดเชิงนามธรรมที่เป็นเพียงความคิดที่จับต้องไม่ได้ (Legal method) มุ่งเน้นที่เนื้อหาของบทบัญญัติกฎหมายที่สัมพันธ์และใช้บังคับได้จริง (Legal content) ที่เน้นคุ้มครองสิทธิของมนุษย์ในเชิงปัจเจกตามธรรมชาติ (Natural right) ให้มากขึ้นกว่าเพียงคำนึงถึงสิทธิในเชิงสังคมนิยมดังที่ผ่านมา จนกระทั่งก่อให้เกิดแนวคิด “สิทธิธรรมชาติในการล้มล้างรัฐ” (Natural right to rebel) ที่เป็นที่มาของการปฏิวัติล้มล้างรัฐที่ปกครองโดยไม่คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของประชาชน³ อาทิเช่น การปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1789 ที่ถือเป็นชัยชนะครั้งแรกที่ประชาชนชนชั้นถูกปกครองสามารถโค่นล้มล้มอำนาจชนชั้นปกครองได้ หลัก “สิทธิมนุษยชน” (Human right) จึงเริ่มเป็นที่รู้จักเป็นครั้งแรกจากการปฏิวัติครั้งนี้ พร้อมด้วยคำขวัญที่สำคัญ คือ “เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ”⁴ และหลังจากนั้น

³ ฟิงอ้าง, หน้า 142-143.

⁴ วานิช พูลวง์กาญจน์, สัมหาอำนาจกับการตีความสิทธิมนุษยชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประชาชน, 2520), หน้า 3.

แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ก็ได้กลายเป็นหลักการพื้นฐานในพัฒนาการเมืองการปกครองประเทศในยุโรป ตะวันตกอย่างสืบเนื่องเรื่อยมา อาทิเช่น⁵

1) ประเทศอังกฤษ

แม้ว่า “สิทธิมนุษยชน” จะเริ่มเป็นที่รู้จักชัดเจนจากการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1789 ก็ตาม แต่หากจะกล่าวถึงแนวคิดในการปกครองที่ให้ความสำคัญกับคุ้มครองสิทธิของประชาชน ต้องถือว่า มีปรากฏในประวัติศาสตร์การปกครองของประเทศอังกฤษมาก่อนหน้านั้นพอสมควร กล่าวคือ การคุ้มครองสิทธิของประชาชนถูกกล่าวถึงในสังคมอังกฤษมาตั้งแต่การทำข้อตกลงประนีประนอมเพื่อจัดสรร อำนาจระหว่างกษัตริย์ กับเหล่าขุนนาง (Barons) ที่เรียกว่า “มหากฎบัตร”(Magna Cartar) ในปี ค.ศ. 1215 ซึ่งแม้ข้อตกลงนี้จะเป็นการตกลงระหว่างกษัตริย์ กับขุนนาง ประชาชนมิได้มีส่วนร่วมโดยตรง แต่ก็ถือเป็นการนำเรื่องการคุ้มครองสิทธิของประชาชนมาใช้ในการต่อรองอำนาจทางการเมืองเป็นครั้งแรก โดยเฉพาะการให้หลักประกันการพิจารณาคดีของตุลาการที่ห้ามฝ่ายบริหารเข้ามาแทรกแซง และต่อมา เมื่อมีการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (Glorious Revolution) ในปี ค.ศ.1688 ส่งผลให้มีการบัญญัติกฎหมาย The Act Declaring the Rights and Liberties of Subject and Setting Succession of the Crown 1689” หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “Bill of Rights” ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีเนื้อหาที่คุ้มครองประชาชนอย่าง ชัดเจนมากขึ้น เช่น การกำหนดให้กษัตริย์อยู่ภายใต้อำนาจรัฐสภา ห้ามเรียกเก็บภาษี และระดมพลเพื่อทำ สงครามโดยมิได้รับอนุมัติจากรัฐสภา ตลอดจนห้ามมิให้ลงโทษประชาชนด้วยการปรับที่มากจนเกินสมควร และการลงโทษที่ต้องไม่ทารุณและผิดธรรมดา โดยนักคิดที่สำคัญภายใต้แนวคิดนี้ ก็คือ จอห์น ล็อก ผู้เป็น ต้นกำเนิดแนวคิดการปกครองแบบ “สัญญาประชาคม” นั่นเอง

2) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีจุดเริ่มต้นจากการที่อังกฤษส่งคนที่อยู่ในบังคับของตนเข้าไป อาศัยดินแดนใหม่ในลักษณะของเมืองอาณานิคม แต่เนื่องจากการปกครอง และการบังคับใช้กฎหมายของ อังกฤษที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวอาณานิคมเป็นอย่างมากจนกระทั่งเกิดการต่อต้าน และการต่อสู้ที่ รุนแรง จนกระทั่งชาวอาณานิคมตัดสินใจแยกตัวออกจากการปกครองของอังกฤษอย่างเด็ดขาด และตั้งให้ นายโรเบิร์ต เจฟเฟอร์สัน เป็นผู้ร่างประกาศอิสรภาพ (The Declaration of Independence) ในเดือน กรกฎาคม ค.ศ.1776 ภายใต้แนวคิดที่สำคัญ คือ “มนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิอย่างเท่าเทียมกันติดตัวมา

⁵พนนิธิ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน: แนวคิดและการคุ้มครอง (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559), หน้า 21-24.

ตั้งแต่เกิด คือ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข และสิทธินี้จะถูกพรากไปไม่ได้” ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ.1789 รัฐอาณานิคมทั้ง 13 รัฐ ได้ตกลงตั้งระบอบการปกครองร่วมกันโดยจัดให้มีรัฐบาลกลางและใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักในการปกครองตนเอง มีประธานาธิบดีเป็นผู้นำ โดยที่ประธานาธิบดีคนแรก ได้แก่ จอร์จ วอชิงตัน ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในปี ค.ศ.1791 โดยใน 10 บทแรกได้กล่าวถึงสิทธิของประชาชนชาวอเมริกันเป็นหลัก

3) ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสในช่วงศตวรรษที่ 17 อยู่ภายใต้การปกครองระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างเต็มรูปแบบ และมีส่วนทำให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ จากเก็บภาษีที่รุนแรงจากราษฎรที่ยากจน และการใช้จ่ายเงินที่ฟุ่มเฟือยของผู้ปกครอง ประกอบกับในยุคนั้นมีนักคิดทางการเมืองที่สำคัญ เช่น มองเตสกีเออ และรุโซ ที่ได้มีการนำเสนอให้เห็นความเหลื่อมล้ำต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงอิทธิพลของการประกาศอิสรภาพของอาณานิคมอังกฤษในสหรัฐอเมริกา และการสถาปนากฎการปกครองแบบประชาธิปไตยในอังกฤษ จึงส่งผลให้เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นใน ปี ค.ศ.1789 และประกาศ “Declaration des Droits de l'Homme et du Citoyen, 1789” ที่เน้นย้ำว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับสิทธิต่างๆ ในทางธรรมชาติ ได้แก่ เสรีภาพ ทรัพย์สิน ความปลอดภัย และการต่อต้านการกดขี่ข่มเหง โดยที่จะมีสามารถยกเลิกเพิกถอนสิทธิต่างๆ เหล่านี้ได้

หลัก “สิทธิมนุษยชน” จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ประเทศต่างๆ ในสังคมตะวันตกยึดถือปฏิบัติเป็นหลักพื้นฐานในการพัฒนาการปกครองภายใต้การคุ้มครองสิทธิของประชาชนเรื่อยมา จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น จนปรากฏการละเมิดสิทธิมนุษยชนครั้งสำคัญมากที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ คือ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวของกองทัพนาซีเยอรมันภายใต้การนำของ ฮอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ซึ่งสร้างความประหวั่นพรั่นพรึง และความสลดใจให้กับสังคมโลกเป็นอย่างมาก จนเมื่อสงครามสิ้นสุดลงทุกฝ่ายก็ได้ตระหนักถึงความโหดร้ายที่เกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อจะมีการตั้งองค์การระหว่างประเทศ คือ องค์การสหประชาชาติขึ้น จึงได้มีการเสนอให้องค์การนี้มีภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งคือ “การส่งเสริมความเคารพในสิทธิมนุษยชน และอิสรภาพขั้นมูลฐาน”⁶ แต่ในทางปฏิบัตินั้นก็ยังมีหลายๆ ประเทศที่ไม่ต้องการให้มีการระบุเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจนในกฎบัตรสหประชาชาตินัก เนื่องจากเกรงว่าจะมีผลต่ออำนาจอธิปไตยของตนนั่นเอง ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงถูกกำหนดไว้ในกฎบัตร

⁶พนพิธิ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 25.

สหประชาชาติในลักษณะเป็นหลักการกว้างๆ และ ในปี ค.ศ.1946 คณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชน จึงได้ทำการเสนอร่าง “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” (Universal Declaration of Human Rights-UDHR) ต่อสมัชชาสหประชาชาติ จนมีมติรับ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ถือเป็นเอกสารที่เป็นพื้นฐานของหลักการสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญและกฎหมายในระดับประเทศของประเทศต่างๆ โดยสิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจำแนกกว้างๆ ได้เป็น 2 ส่วนคือ สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาส และการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพในทางความคิด การนับถือศาสนา การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ส่วนอีกด้านหนึ่งคือสิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงสิทธิในการทำงาน สิทธิทางการศึกษา สิทธิทางอาหาร และสิทธิที่จะได้รับบริการทางด้านสาธารณสุข เป็นต้น จนกระทั่งตามแนวคิดของนักปรัชญาสำนักกฎหมายธรรมชาติยุคร่วมสมัย ถือว่าสิ่งที่ชี้วัดความสัมพันธ์ของกฎหมายกับหลักธรรมชาติที่ชัดเจนนั้น มีอยู่ 2 ลักษณะ คือในแง่ของการสนับสนุนอุดมคติทางกฎหมายที่ถือว่ากฎหมายต้องมีความสัมพันธ์กับจริยธรรม และ ในแง่ของการสนับสนุน สิทธิมนุษยชน นั่นเอง⁷

ดังนั้น จากข้อมูลที่ศึกษามา จึงสรุปแนวคิดว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตามบริบทของสังคมตะวันตกได้ดังนี้⁸

1) ความหมายในระดับสากลแม้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จะมีได้กำหนดความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้อย่างชัดเจน แต่ในอรรถกถาของปฏิญญาฯ ก็ได้กล่าวถึงการยอมรับศักดิ์ศรีแต่กำเนิด และสิทธิที่มีความเท่าเทียมกันอันมีอาจเพิกถอนได้ของมนุษยชาติ รวมถึงในข้อ 1 ระบุว่า มนุษย์ทุกคนมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญานแห่งภารดรภาพ

2) ความหมายในระดับภูมิภาค ในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.2012 ก็ได้มีการระบุความหมายไว้เช่นกัน แต่ได้มีการกล่าวถึงการที่บุคคลทุกคนที่เกิดมานั้นมีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ มีเหตุผลและต้องปฏิบัติต่อกันด้วยมโนธรรมของมนุษย์

⁷จรัญ โฆษณานันท์, นิติปรัชญา, อ่างแล้ว, หน้า 148.

⁸พนนิจ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน: แนวคิดและการคุ้มครอง, อ่างแล้ว, หน้า 40-44.

สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

แม้ว่าหลักสิทธิมนุษยชน (Human Right) จะเป็นหลักที่มีพัฒนาการมาจากวัฒนธรรมในสังคมชาวตะวันตก แต่สำหรับในสังคมเอเชียที่เป็นสังคมที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแบบจิตนิยม ที่มีความยึดโยงกับหลักศาสนาอย่างลึกซึ้ง นั้นในส่วนของวัฒนธรรมการปกครอง และกฎหมาย ก็จะมีอิทธิพลของหลักศีลธรรมทางศาสนาซึ่งส่วนใหญ่จะมีหลักการแนวคิดในการชี้้นำให้กระทำความดี ปรากฏอยู่อย่างมากมาย ซึ่งรวมถึงสังคมไทยด้วย โดยที่สังคมไทยนั้นเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมเป็นโดยที่ผสมผสานระหว่างอารยธรรมของทั้งจีน และอินเดีย โดยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักที่มีคนนิยมนับถือมากที่สุด ผสมผสานกับศาสนา พราหมณ์-ฮินดู บ้างตามแต่ยุคสมัย จึงส่งผลให้วัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง และระบบกฎหมาย ก็จะมีอิทธิพลของแนวคิดและความเชื่อทางศาสนา ที่สะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดให้ผู้ปกครองปกครองจะต้องปกครองผู้ใต้ปกครองด้วยความเมตตาปราณี อันถือเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเช่นเดียวกับในสังคมตะวันตก โดยเฉพาะหลักคำสอนของศาสนาพุทธที่เน้นการปฏิบัติแบบทางสายกลางที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ได้แก่⁹

1) คำสอนเรื่องหลักความเสมอภาค: โดยที่พุทธศาสนาคัดค้านระบบวรรณะตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ และถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิเท่าเทียมกันในการทำ ความดี ดังพุทธภาษิตที่ว่า “กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร จัณฑาล และคนงานชั้นต่ำ ประพฤติธรรมในโลกนี้แล้ว ย่อมเสมอ กันในสวรรค์ชั้นไตรทิพย์” ทุกชีวิตมีกรรมเป็นเครื่องกำหนดมิใช่ชั้นวรรณะ และทุกคนต่างก็ต้อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

2) คำสอนเรื่องความไม่เบียดเบียน: พุทธศาสนาไม่เห็นด้วยกับการบูชาัญญตามความเชื่อในคัมภีร์พระเวท เพราะเป็นการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ตามที่ปรากฏในศีล 5 ข้อแรกที่ให้ละเว้นการฆ่าสัตว์ ตัดชีวิต นอกจากนี้ยังสอนให้ละเว้นการเบียดเบียนทรัพย์ของผู้อื่นด้วย ตามที่ปรากฏในศีล 5 ข้อที่สอง ที่ให้ละเว้นจากการลักทรัพย์

3) คำสอนเรื่องความเมตตา: พุทธศาสนาสอนเรื่องการใช้ทาน การแบ่งปันทรัพย์สินเงินทอง การให้อภัย และการมีเมตตาธรรม

ซึ่งสามารถแยกพิจารณาลักษณะของหลักการปกครองภายใต้แนวคิดการคุ้มครองสิทธิตามหลักศาสนาของสังคมไทยได้ ดังนี้

⁹อุตมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2553), หน้า 133-135.

สมัยสุโขทัย

ในยุคนี้ กฎหมายที่ใช้ในการปกครองจะได้รับอิทธิพลมาจาก “คัมภีร์พระธรรมศาสตร์” อันเป็นคัมภีร์สำคัญทางศาสนาพราหมณ์ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กฎหมายเป็นเรื่องของการปกครอง และการปกครองกับศาสนาก็เป็นสิ่งที่ผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง กฎหมายและการปกครองจึงล้วนมีความสัมพันธ์กับระบบความเชื่อทางศาสนาไปโดยปริยาย¹⁰ โดยสังคมไทยก็ได้นำเอาคัมภีร์นี้มาปรับปรุงให้เหมาะสม และสอดคล้องกับจารีตประเพณีท้องถิ่น และหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในสมัยสุโขทัยมีลักษณะของการปกครองแบบพ่อปกครองลูก และกฎหมายก็จะมีลักษณะจารีตประเพณี ที่ไม่เน้นการลงโทษที่รุนแรง แต่จะมุ่งเน้นการสั่งสอนให้กลับตัวเป็นผู้ที่อยู่ในศีลในธรรมเป็นหลัก อาทิเช่นที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีความตอนหนึ่งระบุว่า “ได้ข้าเสือก ข้าเสื่อ หัวฟุงหัวรบก็ดี บ่ฆ่าบ่ตี” ซึ่งแสดงถึงความเมตตาที่มีต่อเชลยจากศึกสงคราม ซึ่งน่าจะอยู่ในบรรทัดฐานเดียวกันกับมาตรฐานทางกฎหมายที่บังคับใช้กับราษฎร หรือ ในศิลาจารึก วัดป่ามะม่วง ภาษาไทย หลักที่ 1 พุทธศักราช 1904 ที่ระบุว่า “ชื่อศรีสุริยพงศ์รามมหารธรรมราชาธิราช เสวยราชย์ชอบด้วยทศพิธราชธรรม รู้ปรานีแก่ไพร่ฟ้าข้าไทยทั้งหลาย...ชื่อผู้ใดผิดว่าง รามเท่าใดก็ดี บ่หอนฆ่าฟัน...สักดาบ ชื่อได้ข้าเสือกข้าเสื่อ หัวฟุงหัวรบก็ดี บ่ฆ่าบ่ตี...จุงเป็นพระพุทธ จุงจักเอาฝูงสัตว์ทั้งหลายข้ามสงสารทุกขนี้จุง...นอย่ว่า จักฆ่าผู้ฆ่าคนเลย ชื่อ...ฆ่าอันใดอันยัง เป็นตัว” ที่แสดงถึงพระเมตตาของพญาลิไท เป็นต้น¹¹ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้โครงสร้างทางสังคมจะมีลักษณะการปกครองแบบมีกษัตริย์เป็นผู้นำสูงสุด คล้ายคลึงกับคติการปกครองแบบศาสนาพราหมณ์ แต่สำหรับกลไกภายในระบบการปกครองได้รับอิทธิพลของคติทางศาสนาพุทธเป็นหลัก ที่ส่งผลให้การใช้พระราชอำนาจของกษัตริย์จะต้องอยู่ภายใต้หลักธรรมของการปกครองแบบพุทธศาสนา ดังเช่น หลักทศพิธราชธรรม หรือจักรวรรดิวัตร ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการปกครอง และการบังคับใช้กฎหมาย ในสมัยสุโขทัยนั้น มีหลักศาสนา และจารีตประเพณี ที่ต้องใช้อำนาจด้วยความชอบธรรมเป็นหลักนั่นเอง

¹⁰ศรีศักร วัลลิโภดม, *กฎหมายตราสามดวงกับความเชื่อของไทย* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2545), หน้า 19.

¹¹กรมศิลปากร, *จารึกสมัยสุโขทัย* (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2527), หน้า 43-44, อ้างถึงใน จริญญา โฆษณานันท์, *ปรัชญากฎหมายไทย* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2541), หน้า 123-124.

สมัยอยุธยา

ในสมัยอยุธยาตอนต้น มีหลักฐานปรากฏในลิลิตโองการแช่งน้ำ (วรรณคดีเก่าแก่ของไทยที่แต่งขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น) ว่าบริบทของสังคมไทยในตอนต้นยังคงมีลักษณะเป็นสังคมที่นับถือพุทธศาสนาและพระอินทร์เป็นใหญ่ ปกครองโดยกษัตริย์ตามทัศนะของพุทธศาสนา ที่มีได้ถือว่ากษัตริย์เป็นเทวราชา ดังเช่นศาสนาพราหมณ์ แม้ว่าในช่วงเวลาต่อมาแนวคิดทางการปกครองจะได้มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยมีลัทธิเทวราชาตามคติทางศาสนาพราหมณ์เข้ามาเจือปน ดังเห็นได้จากพระราชพิธีที่มีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบ การใช้คำราชาศัพท์ภาษาเขมร ตลอดจนการถือว่าพระมหากษัตริย์คือเทพเจ้าทั้งสามตามคติฮินดู (ตรีมูรติ) อวตารลงมาเกิด ทั้งนี้ก็เนื่องจากลักษณะทางภูมิประเทศที่เปลี่ยนไปจากเดิม และสภาพเศรษฐกิจการค้าที่เจริญมากขึ้น จนเป็นศูนย์รวมของผู้คนในหลายกลุ่ม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกระบวนการเพื่อสนับสนุนให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปโดยความถูกต้องสอดคล้องกับหลักของพระธรรมศาสตร์ให้มากขึ้น ด้วยการที่พระมหากษัตริย์ผู้ปกครองแผ่นดินต้องมีหน้าที่รับผิดชอบที่มากขึ้น ทั้งการรักษาความสงบเรียบร้อย การรับหน้าที่ในฐานะผู้พิพากษาสูงสุดในการวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างราษฎร และการใช้อำนาจลงโทษ กษัตริย์จึงสามารถบัญญัติกฎหมาย ที่เรียกว่า “**ราชศาสตร์**” จากการที่พระองค์ทรงวินิจฉัยมูลคดีต่างๆ แล้วรวบรวมเป็นกฎหมายพื้นฐานของแผ่นดินโดยที่ “**ราชศาสตร์**” นั้นอาจมีชื่อเรียกโดยรวมว่า “พระราชกำหนดบทพระอัยการ” หรือ “พระราชกำหนดกฎหมาย” ซึ่งโดยหลักแล้ว “**ราชศาสตร์**” แต่ถึงกระนั้นการมีพระราชอำนาจมากขึ้น ก็ยังทรงต้องยึดมั่น ใน “**คัมภีร์พระธรรมศาสตร์**” และ หลัก “**อินทภาษ**” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ กำหนดให้ผู้ที่มิหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะต้องปราศจากอคติ 4 ประการ คือ ฉันทาคติ (รัก) โทสาคติ (โกรธ) โมหาคติ (หลง) ภัยาคติ (กลัว)¹² ซึ่งบทกฎหมายราชศาสตร์นี้โดยทั่วไปจึงประกอบด้วยคำปรารภที่อ้างถึง “**มูลคดี**” ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ได้แสดงให้เห็นโดยชัดเจนว่า ในสมัยอยุธยานั้น แม้กษัตริย์จะมีอำนาจสูงสุด ก็มีใ้เชื่อว่าพระองค์จะกำหนดกฎหมายในทางกฎหมายให้ขัดกับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ได้¹³ ซึ่งหลักนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญในกฎหมายตามคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ อันถือเป็น

¹² ประยูร กาญจนดุล, “ลัทธินิติธรรมไทย,” **รวมบทความทางวิชาการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 90 ปี ธรรมศาสตร์จารย์ สฤษฏี ธรรมศักดิ์**, อ่างแล้ว, หน้า 145

¹³ ฐานันท์ นิพิฏฐกุล, “อิทธิพลฮินดูในกฎหมายเก่าของสยาม,” ร.แลงกาด กับไทยศึกษา รวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน, (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 121-122.

อุดมการณ์ทางกฎหมายของสังคมไทยในยุคนี้ ที่เรียกว่า หลัก “จตุรธรรม” อันประกอบไปด้วยหลัก 4 ประการ คือ¹⁴

- (1) ผู้ปกครองไม่สามารถออกกฎหมายได้ตามอำเภอใจ
- (2) กฎหมายต้องสอดคล้องกับธรรมะ หรือศีลธรรม
- (3) จุดมุ่งหมายของกฎหมายคือประโยชน์ของประชาชน
- (4) กษัตริย์ต้องอำนาจทางกฎหมายบนพื้นฐานของหลักทศพิธราชธรรม

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองภายใต้หลักศีลธรรมทางศาสนา และการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในสมัยอยุธยา จึงมีลักษณะพื้นฐานเดียวกันกับในสมัยสุโขทัย แต่อาจจะมี ความซับซ้อนกว่าในสมัยอยุธยา เนื่องจากต้องการความเด็ดขาดมากขึ้น ดังนั้น การใช้พระราชอำนาจจึงเป็นลักษณะของการยับยั้งชั่งตัวเอง (Self-restraint) โดยอยู่ภายใต้กรอบของธรรมะ ตามปรัชญาศาสนาพุทธ เช่น หลักทศพิธราชธรรม และสังคหวัตถุ

สมัยรัตนโกสินทร์

สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งคนออกเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ คือ เจ้านาย และไพร่ โดยที่ไพร่จะมีหน้าที่ในการรับใช้เจ้านาย และรับใช้หลวง เพื่อแลกเปลี่ยนกับการคุ้มครอง (ลักษณะคล้ายระบบ feudalism ในสังคมตะวันตก) แต่นอกเหนือจากคน 2 กลุ่ม นี้ ยังมีอีกกลุ่มคนอีกชั้นหนึ่งซึ่งต่ำกว่า ก็คือ ทาส ซึ่งมีมานานตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่เนื่องจากตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาเรื่องทศ 6 ซึ่งเป็นคำสอนเกี่ยวกับการแบ่งบุคคลประเภทต่างๆ ที่คนเราต้องสัมพันธ์ด้วย เสมือนทศที่อยู่รอบตัว 6 ทศ โดยที่ทาส ถูกจัดให้อยู่ในทศที่ 6 คือ ทศเบื้องล่าง (เหฏฐิมทิส) ซึ่งมีการกำหนดสิ่งที่นายทาสพึงจะต้องปฏิบัติกับทาสให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน คือ ต้องจัดการงานให้ทำอย่างเหมาะสม ให้รางวัลตามสมควร จัดสวัสดิการรักษายาพยาบาลยามป่วยไข้ ให้มีหยุดตามสมควร ประกอบกับกฎหมายบางเรื่องในสมัยอยุธยาที่มีการควบคุมความประพฤติของนายทาสมิให้กระทำการที่ไม่เหมาะสมกับทาส ทำให้ทาสในสังคมไทยยังถือว่าเป็นบุคคล ซึ่งจะมีความต่างจากระบบทาสในสังคมตะวันตกที่ถือว่าทาสมิใช่คน เป็นเพียงทรัพย์สิน จึงถือว่าในสังคมไทยยังมีหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่สูงกว่าสังคมตะวันตกใน ส่วนนี้ ซึ่งด้วยเหตุดังกล่าว การคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์กรณีหนึ่งก็คือการ

¹⁴จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, อ่างแล้ว, หน้า 202-203.

เลิกทาสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยการประกาศใช้กฎหมายอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนสามารถเลิกทาสได้ในที่สุด

นอกจากนี้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยคณะราษฎร เมื่อ ปี พ.ศ.2475 และได้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวขึ้นใช้ ซึ่งก็มีการกำหนดการประกันสิทธิ และคุ้มครองสิทธิ ของประชาชนตามรูปแบบตะวันตกขึ้นเป็นครั้งแรก และนับจากนั้นจนถึงปัจจุบันก็มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญต่อมาอีกหลายฉบับ โดยที่มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่ในรัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับ อีกทั้งยังส่งผลให้สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยได้มีพัฒนาการไปในทิศทางที่ดีและเป็นไปตามแนวของอารยประเทศมาจนถึงปัจจุบัน¹⁵

โดยในปัจจุบัน ได้มีการกำหนดความหมายของสิทธิมนุษยชน ไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 3 ว่า หมายความว่า ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม หรือตามความหมายที่ กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้ 2 ระดับ คือ¹⁶

1) ระดับแรก: คือสิทธิที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถถ่ายโอน และอยู่เหนือกฎหมายและอำนาจใดๆ ของรัฐ คือ สิทธิในชีวิต สิทธิในความเชื่อ สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิเหล่านี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายมารองรับแต่อย่างใด

2) ระดับที่สอง: คือ สิทธิที่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมาย หรือรัฐบาล รองรับ คือ สิทธิในสัญชาติ สิทธิในการคุ้มครองด้านแรงงาน ความเสมอภาคทางสังคม สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข สิทธิในการแสดงออกทางวัฒนธรรม

¹⁵อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, อ้างแล้ว, หน้า 158.

¹⁶พนินธิ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน: แนวคิดและการคุ้มครอง, อ้างแล้ว, หน้า 45-47

บริบทของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในปัจจุบัน

จากการสำรวจข้อมูลสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยในยุคปัจจุบันพบว่ายังคงมีกรณีที่มีักจะได้รับการร้องเรียนว่ามีการกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในบริบทโดยรวม คือ¹⁷ การละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายสูงสุด รองลงมาเป็นการกระทำการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยในช่วงปีพ.ศ. 2552-2553 ปรากฏว่ารัฐบาลมีการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่ค่อนข้างแข็งแกร่ง ได้แก่ ประกาศใช้กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 โดยกฎหมายทั้งสามฉบับถูกมองว่าส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของคนในประเทศ โดยเฉพาะสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองที่รุนแรง ซึ่งส่งผลให้มีการจับกุมคุมขังที่ไม่เป็นธรรม การใช้กำลังเกินกว่าเหตุ การซ้อมทรมาน รวมถึงการสูญหายของบุคคล และในบริบทเฉพาะกรณี ก็ได้แก่

1) โทษประหารชีวิต: โดยในปัจจุบันประเทศไทยยังมีการกำหนดโทษประหารชีวิตไว้ในกฎหมาย แม้ว่าจะเป็นการใช้บังคับกับเฉพาะผู้ก่ออาชญากรรมร้ายแรง หรือคดีอุกฉกรรจ์ โดยที่ผู้ต้องโทษสามารถขอพระราชทานอภัยโทษในโอกาสต่างๆ และยกเลิกโทษประหารชีวิตต่อผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ใช้โทษประหารชีวิตกับหญิงมีครรภ์ และบุคคลวิกลจริตก็ตาม แต่หากพิจารณาจากหลักสากล คือ ตามข้อ 5 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ถือว่าโทษประหารชีวิตเป็นการล่วงละเมิดสิทธิในการมีชีวิต และถือว่าเป็นการลงทัณฑ์ที่ทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรืออย่างน้อยก็ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ควรยกเลิกโทษประหารชีวิต โดยต้องจัดให้มีมาตรการรองรับที่มีคุณภาพมาทดแทน ก็ต้องถือว่าการดำเนินของไทยในเรื่องนี้ยังคงสวนทางกับหลักสากลอยู่

2) เสรีภาพการสื่อสารและสื่อมวลชน ได้รับการวิพากษ์จากองค์กรต่างๆ ว่ายังคงมีประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านการสื่อสารอันส่งผลมาจากสถานการณ์ด้านความมั่นคงและการเมืองที่มีความขัดแย้งในช่วงเวลาที่ผ่านมามาจรัฐบาลมีความจำเป็นต้องประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ที่ให้รัฐบาลมีอำนาจจำกัดสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อแพร่สัญญาณที่เห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ

¹⁷ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2557-2561) (แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2553), หน้า 48-57.

3) การจำกัดสิทธิประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากที่ผ่านมารัฐได้เข้ามาบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ยาวนานต่อวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นมาแต่เดิม เช่น กรณีป่าชุมชน หรือการที่รัฐเข้าไปใช้ที่ดินหรือออกเอกสารสิทธิที่ดินแก่เอกชนเพื่อเข้าไปทำประโยชน์ทับซ้อนบริเวณที่มีราษฎรทำกินมาแต่เดิม รวมถึงการจัดโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมรัฐขนาดใหญ่ จนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วิธีการดำรงชีวิต และสุขภาพของประชาชน

4) การจำกัดสิทธิเรื่องเพศสภาพ ที่การดำเนินการของรัฐบางกรณีเป็นการละเมิดสิทธินี้ เช่น กฎกระทรวงกลาโหม ฉบับที่ 37 (พ.ศ. 2516) และฉบับที่ 74 (พ.ศ. 2540) กำหนดลักษณะไม่พึงประสงค์ของการรับราชการทหารประการหนึ่งว่า เป็นผู้ที่เป็นโรคจิต/โรคจิตผิดปกติอย่างร้ายแรงและถาวร และได้ใช้คำดังกล่าวบันทึกในเอกสารบันทึกผลการตรวจเลือกทหารกองเกิน (สด.43) เป็นผลให้ผู้หลากหลายทางเพศที่ถูกบันทึกดังกล่าวในเอกสาร สด.43 หลายคนถูกตัดสินหรือไม่ได้รับคัดเลือกเข้าทำงานในหน่วยงานงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชนบางแห่ง (แม้ว่าในขณะนี้กระทรวงกลาโหมอยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว โดยเปลี่ยนจากคำว่า “เป็นโรคจิต” เป็น “มีความผิดปกติในการยอมรับเพศทางร่างกายของตน” หรือ “ผู้มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” ก็ยังไม่ชัดเจนว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้ในระดับใด) หรือนอกจากนี้ ยังมีกรณีการมีเจตคติที่ไม่ถูกต้องจากสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ห้ามแต่งตัวตามวิถีทางเพศที่ตนต้องการใน สถาบันการศึกษาบางแห่ง กรณีผู้ชายที่ต้องการแสดงออกว่าเป็นผู้หญิง ต้องเข้าห้องน้ำชายในสถานที่สาธารณะ เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงมหรสพ และการปฏิเสธการรับบริจาคเลือดจากชายรักร่วมเพศ

โดยสาเหตุจากปัญหาการบริหารงานของรัฐกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังที่กล่าวมานั้น ผู้เขียนได้วิเคราะห์แล้วมีความเห็นว่า น่าจะเกิดจากที่โดยแท้จริงแล้วต้องยอมรับว่าหลักสิทธิมนุษยชนที่ใช้อยู่ในสังคมไทยยุคปัจจุบันนั้นเป็นการรับอิทธิพลมาจากหลักสิทธิมนุษยชนของทางชาติตะวันตก ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานแนวคิดกฎหมายธรรมชาติที่มีความเป็นนามธรรม ในเชิงอุดมคติ ดังนั้นการนำมาปรับใช้ให้เป็นแนวปฏิบัติจริงจึงมักจะมีปัญหาความย้อนแย้งอยู่ตลอด ดังที่ได้ศึกษามาแล้วว่าแม้กระทั่งเมื่อนำหลักนี้ระบุไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติให้ชัดเจนยังไม่สามารถกระทำได้ จนเป็นที่มาของ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” ที่มีลักษณะของวาทกรรมแนวปฏิบัติที่ไม่ได้มีสภาพบังคับที่ชัดเจน ประกอบกับในหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ก็มีหลักอันเป็นข้อยกเว้นให้รัฐสามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่

รัฐธรรมนูญรับรองไว้ได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะได้ “เท่าที่จำเป็น” ภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญ คือ¹⁸

- 1) หลักความพอสมควรแก่เหตุ โดยที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ที่มหาชนจะได้รับกับประโยชน์ที่เอกชนจะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากการจำกัดสิทธินั้น
- 2) หลักการคุ้มครองสารัตถะแห่งสิทธิและเสรีภาพจะต้องพิจารณาเป็นรายสิทธิและเสรีภาพไป ไม่อาจกำหนดเป็นนิยามเพื่อใช้ทั่วไปกับสิทธิและเสรีภาพทุกประเภทได้
- 3) หลักการมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปของกฎหมาย โดยห้ามตรากฎหมายใช้บังคับเฉพาะกรณีและเฉพาะบุคคล
- 4) หลักการวางบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ โดยในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลองค์กรนิติบัญญัติจะต้องวางอำนาจแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้

ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมักจะเกิดกรณีที่รัฐมักกล่าวอ้างความไม่มีสภาพบังคับที่ชัดเจน และความจำเป็นต่างๆ ของรัฐ เพื่ออาศัยเป็นข้อยกเว้นในการออกมาตรการทางกฎหมาย หรือมาตรการทางการบริหาร ที่ก้าวล่วงสิทธิของประชาชนในหลายๆ กรณีที่กล่าวมา ซึ่งก็รวมถึงในประเทศไทยด้วย

แนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนแนวพุทธและการปรับใช้ในสังคมไทย

จากที่ได้ศึกษามาข้างต้นแล้วว่า ในทางพุทธศาสนา มีการระบุถึงแนวคิด และหลักปฏิบัติ ที่มีลักษณะของการคุ้มครองสิทธิของบุคคล ที่คล้ายคลึงกับแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนของชาติตะวันตกอยู่ค่อนข้างชัดเจนพอสมควร แต่หากพิจารณาลงไปในรายละเอียดจะพบว่า แนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตก กับหลักการคุ้มครองสิทธิแบบเชิงพุทธนั้น ค่อนข้างจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากบริบทสังคมและฐานคิดที่แตกต่างกัน โดยที่หลักสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตกนั้นพัฒนามาจากแนวคิดเชิงวัตถุนิยมที่เป็นผลมาจากการต่อต้านแนวคิดเชิงจิตนิยมที่มีศาสนาเป็นผู้ชี้นำ และใช้หลักวิทยาศาสตร์ที่จับต้องได้เชิงวัตถุมาเป็นหลักคิดแทน และเรียกการต่อสู้นี้ว่าเป็นการต่อสู้เพื่อ “สิทธิปัจเจกในเชิงวัตถุที่เป็นรูปธรรม”

¹⁸วรเจตน์ ภาคีรัตน์, เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน : “มาตร” ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย[Online].available: http://lawwebservice.com/lawsearch/Acharn_Vorachet03.pdf, 2017 (August, 2).

คือ สิทธิด้านร่างกาย ทรัพย์สิน และการเมือง ขึ้นมาเป็นฐานคิด แต่ในอีกด้านหนึ่งสังคมตะวันตกก็ยังยอมรับแนวคิดเชิงสังคมนิยม ที่ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมอันเป็นอิทธิพลมาจากแนวคิดการก่อกำเนิดรัฐตามแนวคิด รัฐชาติ (Nation State) ในยุคกลาง ที่จะยึดถือประโยชน์ของรัฐ เป็นหลักมากกว่าประโยชน์ของประชาชนในรัฐในฐานะปัจเจกชน ซึ่งสิ่งที่ตามมาก็คือ หากเมื่อรัฐสามารถสร้างข้อต่อรองที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมมาขอต่อรองเพื่อที่จะไม่ปฏิบัติการคุ้มครองสิทธิของประชาชน ก็สามารถกระทำได้ ดังปรากฏในหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้ศึกษามาแล้ว ซึ่งในเรื่องนี้หากพิจารณาแบบผิวเผินก็ดูจะมีความสมเหตุสมผลดี แต่หากพิจารณาในเชิงลึก จะพบว่า กรณีนี้เป็นการ “ย่อนแย้ง” ของระบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อยู่พอสมควร เนื่องจาก รัฐจะสามารถอ้าง “ประโยชน์ส่วนรวม” ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ไม่สามารถสร้างตัวชีวิตได้อย่างชัดเจนตามธรรมชาติ จึงต้องใช้ดุลยพินิจเป็นตัวตัดสิน ซึ่งแน่นอนว่า โดยสภาพแล้วรัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการออกกฎหมาย และอำนาจปกครอง ย่อมเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจได้แต่ฝ่ายเดียว จึงมักจะเกิดกรณีของการออกกฎหมาย หรือนโยบายแห่งรัฐ ที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอ นั่นเอง

แต่หากพิจารณาเปรียบเทียบกับ การคุ้มครองสิทธิบุคคลตามแนวคิดทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวคิดในเชิง จิตนิยม จะพบว่า โดยเนื้อแท้แล้วหลักในทางศาสนาพุทธนั้น มีลักษณะเป็นศาสตร์ของการดำรงชีวิตมากกว่าจะเป็นเพียงแค่ลัทธิความเชื่อทางศาสนา และมีใจเรื่องของความเชื่อที่ปล่อยชีวิตให้ไปไปตามยถากรรม คือ จะเน้นให้คนเข้าใจตนเองตามภาวะวิสัย และปฏิบัติตนด้วยปัญญา ทั้งนี้หากพิจารณาจากประวัติศาสตร์การกำเนิดของศาสนาพุทธ จะพบว่า เป็นศาสนาที่เริ่มต้นมาจากการเป็นขบวนการปฏิรูปสังคมในอินเดียยุคโบราณที่ชี้ให้เห็นหนทางแก้ปัญหาชีวิตให้กับคนส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพราหมณ์แต่ไม่สามารถแสวงหาคำตอบที่แท้จริงนั้นได้ โดยที่พระพุทธธรรมเน้นย้ำหลักการพื้นฐานที่สำคัญ คือ “ความสนใจต่อสังคม และการปฏิบัติตนตามจริยธรรม” คือ เห็นว่า สังคมและคนในสังคม เป็นสิ่งที่ต้องสัมพันธ์และเกื้อกูลกันอย่างที่แยกกันไม่ได้ โดยถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเพื่อชดใช้กรรมที่อยู่ในรูปแบบของหน้าที่ที่แตกต่างกัน และทุกหน้าที่นั้นก็มีความสัมพันธ์กับสังคมเสมอ ดังนั้นสิ่งที่มนุษย์ต้องพึงสังวร คือ การรู้ตนรู้หน้าที่ตนต้องรับผิดชอบและทำตามหน้าที่นั้นภายใต้หลักจริยธรรม และการทำตามหน้าที่ก็จะเปรียบเสมือนเป็นกลไกขับเคลื่อนสังคมเป็นไปได้อย่างดี ซึ่งแนวคิดเช่นนี้หากเปรียบเทียบกับนักปรัชญาตะวันตก ก็จะคล้ายคลึงกับ แนวคิดของรุสโซ ที่เห็นว่า “คนทุกคนเกิดมามีความเป็นเสรี แต่คนทุกคนก็ยังต้องตกอยู่ภายใต้เครื่องจองจำ คือ ภาระบวการทางสังคม และประเพณี” แต่สิ่งที่แตกต่างคือในทางพุทธธรรมนั้น “เครื่องจองจำ” ของคน มิใช่สังคม หรือประเพณี แต่เป็น อตตตา และอกุศลมูล (โลก

โอรธ หลง) และหลักไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ของแต่ละคนต่างหาก ดังนั้นการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามแนวพุทธ คือ ทุกคนต้องใช้สติปัญญาในการหาทางหลุดจาก อัตตา และตัณหา ของตน ด้วยการกระทำตนตามกติกาสังคมที่เรียกว่า ศิล-ธรรม ก็จะค้นพบตัวตนของตนที่หลุดพ้นจากอัตตา และตัณหา ได้ในที่สุด

โดยจากทัศนะทางพุทธศาสนาที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า มีมุมมองของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ที่ค่อนข้างแตกต่างจากแนวคิดแบบตะวันตก ที่เน้นการคุ้มครองสิทธิของคนในมุมมองของ “อัตตา” ของคนในเชิงปัจเจก แยกตัวออกมาจากประโยชน์ของสังคมส่วนรวม จนมักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างประโยชน์เชิงปัจเจก กับประโยชน์ของสังคม ดังที่ได้ศึกษามาข้างต้นนั่นเอง ในขณะที่แนวทางพุทธนั้นมิได้แยกประโยชน์ของปัจเจก กับประโยชน์ของสังคมออกจากกัน แต่โดยธรรมชาติแล้วทั้งสองสิ่งนี้ต้องทำงานประสานสอดคล้องกัน ในลักษณะที่คนทุกคนเกิดมามีกรรมเป็นตัวกำหนด ดังนั้นในส่วนตัวบุคคล ก็จะต้อง เน้นทำความเข้าใจสถานะของตนให้ชัดเจน ว่ามีหน้าที่อย่างไร ก็ต้องทำหน้าที่ของตนนั้นอย่างแข็งขัน โดยยึดถือแนวปฏิบัติในการทำหน้าที่ของตนนั้น ตามหลักธรรม (กฎที่แท้จริง) และหลักศีล (กติกาในการบังคับให้เป็นไปตามหลักธรรม) ซึ่งถือเป็นประโยชน์ส่วนรวมของสังคม เพื่อขจัดอัตตา และตัณหาของตนออกไป¹⁹ ซึ่งก็จะก่อให้เกิดจุดสมดุลของการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในเชิงปัจเจกและสร้างประโยชน์ให้กับสังคมโดยรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

ดังนั้น การแก้ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยซึ่งมีสาเหตุมาจากความย้อนแย้งของแนวคิดแบบตะวันตก คือ การปรับเอาแนวคิดของการคุ้มครองสิทธิของคนตามหลักศาสนาพุทธ ซึ่งมีอิทธิพลกับบริบทสังคมไทยทั้งด้านการเมือง การปกครอง และระบบกฎหมายมาแต่ดั้งเดิม มาปรับใช้ก็จะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยได้อย่างลงตัว

¹⁹เสน่ห์ จามริก, พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2545), หน้า 10-21, 28-29.

บทสรุป

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีพัฒนาการมาจากการต่อสู้ของประชาชนที่มีต่อการใช้อำนาจของผู้ปกครอง ซึ่งมีปรากฏอยู่ในทุกภูมิภาคของโลก เพียงแต่แนวคิดของกลุ่มประเทศชาติตะวันตก โดยเฉพาะประเทศในแถบทวีปยุโรป ที่มุ่งเน้นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการคุ้มครองและประกันสิทธิของประชาชนในเชิงปัจเจกชนเป็นหลักนั้น ได้มีอิทธิพลกับซีกโลกอื่นรวมถึงประเทศไทยด้วย ในชื่อของหลัก “สิทธิมนุษยชน” (Human Right) ที่มีความเป็นสากลที่ทุกชาติจะต้องนำไปเป็นแนวปฏิบัติ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว แนวคิดของหลักสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตก นั้นเป็นการมุ่งเน้นกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในลักษณะของสิทธิส่วนบุคคลค่อนข้างมาก ซึ่งก็เป็นผลมาจากสังคมยุโรปดั้งเดิมที่ประชาชนมักจะถูกรุกรอนสิทธิและถูกกดขี่โดยชนชั้นปกครองมาโดยตลอด ดังนั้นความต้องการในสิทธิส่วนตัวพื้นฐานจึงมีค่อนข้างสูง แต่นอกจากนี้ด้วยการกำเนิดแนวคิดแบบรัฐชาติที่ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักขึ้นในยุโรปจนกลายเป็นอีกหลักหนึ่งที่มีอิทธิพลในสังคมยุโรป จึงเกิดเป็นความย้อนแย้งระหว่างหลักสิทธิมนุษยชน และหลักรัฐชาติ ส่งผลให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจอรัฐในการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยอ้างประโยชน์ส่วนรวมของชาติให้เห็นอยู่เป็นประจำ

ดังนั้นการแก้ปัญหาดังกล่าวของประเทศไทยผู้เขียนจึงวิเคราะห์ว่าโดยพื้นฐานของระบบการปกครอง และระบบกฎหมายของไทยล้วนแต่ได้รับอิทธิพลของศาสนาพุทธมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งตามหลักพุทธธรรมนั้นก็ได้รับบุถึงแนวทางคุ้มครองสิทธิของคนในสังคมในลักษณะของการผสมผสานความเป็นส่วนตัว และประโยชน์สังคมส่วนรวม ในลักษณะการจัดอัตราส่วนตัว ด้วยการปฏิบัติตามศีลธรรม อันเป็นกติกาสังคม ก็จะสามารถบริหารจัดการให้บุคคลทุกคนไม่มีการเบียดเบียน และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข แต่ที่ในปัจจุบันยังมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยก็เนื่องจากการดำเนินการภายใต้แนวคิดตะวันตกมากเกินไป ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าหากนำเอาหลักธรรมของศาสนาพุทธเข้ามาปรับใช้ ก็จะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

หนังสือ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. **บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2557-2561).**แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2553.

กรมศิลปากร. **จารึกสมัยสุโขทัย.**กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2527.อ้างถึงใน จรัญ โฆษณานันท์, **ปรัชญากฎหมายไทย.**กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2541.

จรัญ โฆษณานันท์. **นิติปรัชญา.**กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ 9, 2543.

จรัญ โฆษณานันท์, **ปรัชญากฎหมายไทย.**กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2541.

ฐานันท์ นิพิฏฐกุล. “อิทธิพลฮินดูในกฎหมายเก่าของสยาม,” ร.แสงกาต์ กับไทยศึกษา รวมบทความแปล และบทความศึกษาผลงาน. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2548.

นพนิต สุริยะ. **สิทธิมนุษยชน.**กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

นพนิต สุริยะ. **สิทธิมนุษยชน: แนวคิดและการคุ้มครอง.** กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559.

ประยูร กาญจนดุล. “หลักนิติธรรมไทย,” **รวมบทความทางวิชาการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 90 ปีธรรมศาสตร์อาจารย์ สัจญา ธรรมศักดิ์.** สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

วานิช พูลวังกาญจน์. **สัมหาอำนาจกับการตีความสิทธิมนุษยชน.**กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประชาชน, 2520.

ศรีศักร วัลลิโภดม. **กฎหมายตราสามดวงกับความเชื่อของไทย.**กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2545.

เสนห์ จามริก. **พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน.**กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2545.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. **สิทธิมนุษยชน.**กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2553.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. เจื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน : “มาตร” ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย.[Online].available: http://lawwebservice.com/lawsearch/Acharn_Vorachet03.pdf, 2017 (August, 2).